

Avleveringer fra Høgskolen i Akershus til Riksarkivet og Statsarkivet i Oslo

9 6 08. 1977
1589 1977A
C411.1

Rapport

I mai 1996 ble det etter pålegg fra Riksarkivaren satt i gang et prosjekt ved Høgskolen i Akershus for å avlevere arkiver. Bakgrunnen for dette var at flere selvstendige skoler sluttet å eksistere ved dannelsen av Høgskolen. Hensikten er å sikre verdifulle arkiver fra disse skolene og gjøre disse tilgjengelige for relevante formål. Eiendomsretten til arkivene går til Riksarkivaren og arkivene er fysisk plassert i magasiner på Kringsjø i Oslo. Tilbakeleån og tilgang til arkivene er uproblematisk. Noe materiale er klausulert og det kan bli nektet innsyn.

Tidligere har arkivene etter avdelingene på Bygdøy og Stabekk blitt avlevert. I denne omgangen har arkivene til de øvrige avdelingene blitt avlevert, i tillegg til tilleggsavleveringer fra Statens lærerinneskole i husstell på Stabekk.

Statsarkivet i Oslo har hatt ansvaret fra Riksarkivarens side. Arbeidet med å gjøre avleveringen klar har foregått uavhengig av Statsarkivet, men det har hele tiden vært løpende kontakt og et godt samarbeid.

For avleveringer gjelder det bestemmelser om hvordan materialet skal ordnes og leveres. Forut for en avlevering ligger et omfattende ordningsarbeid, der arkivene skal settes i stand.

Til sammen har arkiver etter ni arkivskapere blitt ordnet og avlevert fra Høgskolen i Akershus. Alle er altså arkiver etter skoler eller utdanninger som i dag er lagt inn under Høgskolen. Unntatt fra dette er to privatarkiver som er funnet blant skolenes arkiver. Dette er små arkiver som ikke har krevd noe større tidsbruk. Det ene av disse, *Landslaget for lærere i heimskunnskap* har blitt avlevert til Riksarkivet. Det andre, *Funksjonærforeningen ved Statens lærerinneskole i husstell*, er blitt gitt til Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek i Oslo. I begge disse tilfellene har avleveringene blitt godkjent av de respektive eierne.

Tre av skolearkivene har blitt avlevert til Riksarkivet. Dette gjelder arkivene etter *Statens utdanningscenter for helsepersonell*, *Statens Lærerskole i husstell* og *Statens Helsesøsterskole*. De to førstnevnte var tilleggsavleveringer til tidligere avleveringer. Fire arkiver har blitt avlevert til Statsarkivet i Oslo. *Sykepleierhøgskolen i Lørenskog*, *Akershus vernepleierhøgskole*, *Oslo vernepleierhøgskole* og *Statens lærerhøgskole i forming - Blaker* utgjør til sammen den største arkivmengden og krevde den desidert meste av tiden.

Kvantitative mål i beskrivelsen av historiske arkiver er vanskelig og gir ofte liten mening. Tallene under kan allikevel bidra til å gi et bilde av avleveringsarbeidet.

| <u>Arkivskaper</u> | <u>Periode</u> | <u>Størrelse</u> | <u>Tidsbruk</u> |
|---|-----------------|------------------|-----------------|
| Sykepleierhøgskolen i Lørenskog | 1896-1985(1988) | 28 hyllemeter | 4 mnd |
| Akershus vernepleierhøgskole | 1948-1990(1992) | 11 hyllemeter | 3 mnd. |
| Oslo vernepleierhøgskole | 1968-1990 | 5 hyllemeter | 1 mnd. |
| Statens lærerhøgskole i forming - Blaker | 1918-1985 | 15 hyllemeter | 4 mnd. |
| Statens utdanningscenter for helsepersonell | 1963-1992(1993) | 5 hyllemeter | 0,75 mnd. |

| | | | |
|--|-----------|----------------|-----------|
| Statens helsesøsterskole | 1947-1962 | 2 hyllemeter | 0,25 mnd |
| Statens lærerhøgskole i husstell | 1908-1984 | 4 hyllemeter | 0,75 mnd |
| Landslaget for lærere i heimkunnskap | 1910-1983 | 1 hyllemeter | 0,25 mnd. |
| Funksjonærfor. ved Statens lærerinneskole i husstell | 1930-1960 | 0,1 hyllemeter | |

Arkivenes innhold

Innholdet i de arkivene som er avlevert er stort sett likt for de ulike avdelingene.

Virksomhetene var like og underlagt samme departement.

Siden det her er snakk om skolearkiver utgjør dokumentasjon om elevene er vesentlig del.

Elevmapper og eksamens- og karakterprotokoller er viktige arkivserier i så henseende.

Sakarkivene utgjør videre en stor del, sammen med møtebøker fra skolestyret, tilsettingsråd, lærerråd etc. Undervisningen blir dokumentert ved det som er kalt «kullbøker» eller «kullarkiv». Her er timeplaner, praksisutplassinger, oversikt over forelesere, pensum, oppgavetekster etc. dokumentert. Hovedoppgaver og semesteroppgaver er bevart, mens eksamensbesvarelser bare er bevart etter bestemte regler.

Regnskapsprotokoller, kassadagbøker, anvisningsprotokoller er avlevert i den grad det er bevart. Bilag er ikke avlevert. Regelen er at disse skal kasseres etter ti år. De som er yngre enn dette står enda på avdelingene.

Eiendommer og lokaler som skolene var knyttet til var som oftest enten private eller eid av staten. Arkivmateriale angående dette er å finne hos de respektive eierne. I arkivene til Statens lærerskole i husstell finner vi allikevel er betydelig tegningsarkiv fra 1921-1925 da hovedbygningen ble reist

Fra avdelingene på Blaker er flere hundre fotografier avlevert.

Ordningsarbeidet

Grunnleggende for ordningsarbeid er proveniensprinsippet. Dvs. at den opprinnelige ordningen skal opprettholdes så langt det er mulig. Ofte vil det innebære at en må *finne tilbake til* den opprinnelige ordningen.

Med dette for øyet starter arbeidet med å få en samlet oversikt over det arkivmaterialet som skal ordnes. Deretter foretas en grovinndeling av materialet etter standard arkivserier og kassasjonsmaterialet blir kartlagt, samtidig som eventuelle fremmede arkiver skiller ut. Den finere ordningen er det mest tidkrevende; Saker får egne omslag og lagt slik klasseringen var gjort i utgangspunktet. Ofte er det vanskelig å se hvordan den opprinnelige ordningen har vært og hvilke arkivnøkler som har vært benyttet. Mye er i fullstendig uorden, slik at det må lages en helt ny ordning. Møtebøker, journaler og kopibøker bindes inn. Urelevant materiale i elevmapper blir fjernet etc. Et svært tidkrevende arbeid er å rengjøre dokumenter for støv og fjerne binders og rustne stifter. Til avleveringen lages også detaljerte lister.

Arkivmateriale blir lagt i arkivbestandige omslag i arkivbokser.

Kassasjon og makulering

Kassasjoner og makulering har blitt gjort etter gjeldende bestemmelser fra Riksarkivaren og generelle regler for arkiver. 6 kubikkmeter har blitt makulert og en ukjent mengde kassert som vanlig papiravfall.

Det makulerte materiale var søknadsskjemaer og vedlegg til disse, eksamensbesvarelser, ulike registre som har mistet sin administrative relevans, dubletter og kopier av korrespondanse og saker som inneholdt sensitive opplysninger og regnskapsbilag. Dubletter og kopier og arkivuverdige materiale har blitt kastet. Et artig poeng er det kanskje at mengden av kassert

materiale fra tidlig på 1970-tallet var stort. Muligens skyldes det at mulighetene for mangfoldiggjøring ble forenklet og i stor grad utnyttet. Altfor mange kopier ble tatt. Noen egen liste for det kasserte og makulerte materiale er ikke laget. Anslagsvis utgjør det kasserte materialet like mye som det som er avlevert.

Tap

I de fleste arkivenes tilfeller er det «huller» der arkivmateriale har gått tapt. Grunnene til dette er mange. Konsekvensene dette kan ha varierer også.

Sykepleierhøgskolen i Lørenskog var fram til 1961 drevet og eiet av Røde Kors, Akershus vernepleierskole var fram til 1961 eiet og drevet av Emma Hjorths Hjem mens Oslo vernepleierskole var knyttet til Oslo HVPU. Vi ser at det i disse arkivene er «huller» i disse periodene. Uten at dette er undersøkt nærmere, er trolig driften av skolene og dermed arkivene ofte blandet sammen med de institusjonene eller organisasjonene som drev skolene.

Ved Blaker Skanse, der Statens lærerskole i forming var lokalisert, var det tidlig på 1970-tallet en brann der særlig saks- og korrespondansearkiv gikk tapt. Av ukjente grunner er også elevmappene før 1939 tapt, om de i det hele tatt har eksistert.

En viktig årsak til at arkivmateriale mangler, er tendensen til å betrakte arkivene til skolen som personlig eiendom. Det er ikke så rart når vi tenker på at skolene ble startet opp og lenge drevet med idealisme og stor personlig innsats som de viktigste drivkreftene. Ofte kunne nok skolen og privatlivet til lærere og skolestyrere gli over i hverandre. Når man sluttet eller gikk av med pensjon, kan vi anta at mye verdifullt arkivmateriale forsvant.

Til slutt har nok varierende bevissthet og kunnskap om arkivdanning og bevaring ha spilt en stor rolle for at mye i dag mangler. En konsekvens av slik manglende bevissthet og kunnskap har vært at den fysiske lagringen ofte har vært kritikkverdig.

Konsekvensene av at arkivmateriale er tapt er ikke dramatiske i dette tilfelle. Det meste av elevdokumentasjonen; elevmapper, karakter- og eksamensprotokoller er bevart. Hovedsakelig er det saks- og korrespondansearkiv fra skolenes første år som er gått tapt. Dette ville ha vært viktig kildemateriale for forskning omkring utdanningshistorie og utdanningenes historie. Arkivmaterialet de siste 25 år er for det meste bevart, slik at saksbehandlingen i dag i liten grad blir skadelidende.

Arkivenes verdi

Som tidligere nevnt er avleveringene gjort for å bevare og gjøre arkivmateriale tilgjengelig. Dette betyr at arkivene fra de utdanningsinstitusjonene som i dag utgjør Høgskolen i Akershus blir betraktet som viktig materiale.

Områdene som disse arkivene har sin betydning for kan deles i to: Administrativt og som kildemateriale for historieforskning på ulike nivåer.

Særlig det nyere materialet som er avlevert vil komme til nytte i den daglige saksbehandlingen ved skolen. Kopier av vitnemål og annen dokumentasjon av kompetanse er eksempler på dette.

Jeg vil bruke litt mer plass på arkivene som historisk kildemateriale og trekke fram et par eksempler. Arkivene kan brukes som kilder og grunnlagsmateriale for flere typer forskning og undersøkelser. Mange har utdannet personale til kvinnedominerte yrker og vil derfor være spesielt interessante i kvinnehistorisk perspektiv.

Skolene var ofte unike i sitt slag i Norge når de startet opp og var toneangivende innenfor sine fagmiljøer og pionerer innenfor sine fag - og utdanningsfelt. F.eks. ved å studere kildene fra

perioder omkring endringer i norsk utdanningspolitikk, kan dette bidra til å kaste lys viktige hendelser på dette området. Flere skoler har sin historie tilbake til før 1920. De fleste skolene har eksistert i hele etterkrigstiden. Dette vil kunne gi viktige kilder for studier omkring utdanning i sentrale perioder i norsk historie som krisene i Norge på 1920- og 30-tallet og gjenreisningen etter okkupasjonen.

Det radikale studentmiljøet på 1970-tallet gjorde seg også gjeldende ved skolene som i dag er samlet i Høgskolen i Akershus. Studentene og deres organisasjoner var meget aktive, noe som er synlig i arkivene. I de senere årene har det vært en økende interesse for denne delen av historien og arkivmaterialet kan bidra til kildetilfanget på dette området..

Til slutt finnes det eksempler på at opplysninger i arkivene er blitt brukt av slektsforskere og bygdebokforfattere.

Det bør understrekes at arkivene ikke bare er av interesse for den enkelte avdeling ved Høgskolen, men i høy grad også av nasjonal interesse. Det har vært en tendens til å se på arkivens verdi som eksklusiv for den avdeling de kommer fra. Av den grunn har enkelte vært skeptiske mot avleveringen.

Skolens historie og det avleverte arkivmaterialet

Til slutt vil jeg gi et kort resymé av skolens historie og det avleverte arkivmaterialet.

Sykepleierhøgskolen i Lørenskog.

Skolen ble startet i 1896. Arkivmaterialet går fra dette året og fram til skolen ble lagt inn under Det regionale høgskolestyret i 1986. Skolen var den første som systematisk utdannet sykepleiere i Norge. Fra starten til 1961 var skolen eiet og drevet av Røde Kors og var lokalisert til Røde Kors-klinikken i Oslo. I 1961 overtok Akershus fylke og skolen flyttet til Lørenskog før den fikk høgskolestatus i 1981. Røde Kors var da helt ute av bildet.

Skolen har den lengste historien og den største arkivmassen. Mye har gått tapt, spesielt saks- og korrespondansearkiver i perioden 1920-1950. Alle elevmappene er bevart sammen med de fleste elev,- karakter- og eksamensprotokoller. Det avleverte materialet går fram t.o.m. 1985.

Statens lærerhøgskole i forming - Blaker.

Statens husflidsskole ble startet i 1917 som en skole for mannlig husflidsfag som smedfaget og møbelsnekkerfaget. Først på 1970-tallet fikk skolen kvinnelige elever. I 1934 kom lærerutdanningen i stand. I 1966 fikk den status som lærerskole og het nå Statens lærerskole i forming, Blaker. I 1982 fikk skolen status som høgskole og navnet ble endret til Statens lærerhøgskole i forming - Blaker.

Svært mye av arkivmaterialet gikk tapt i en brann på 1970-tallet. Spesielt gikk dette utover saks- og korrespondansearkivene. Alle elevmappene f.o.m. 1939 er bevart, mens for det øvrige materialet er store tap mellom 1917 og 1972. En stor fotosamling er også bevart. Denne kan bidra til å dokumentere det sosiale liv ved skolen, eiendommens historie etc. Arkivmateriale er avlevert fram t.o.m. 1985

Akershus vernepleierhøgskole.

Skolen fikk en sped begynnelse i 1947 for å utdanne kvalifisert personale til Emma Hjorths Hjem. Dette var første gang at tanken om å utdanne personale spesielt til arbeidet med psykisk utviklingshemmede fikk gjennomslag i Norge. Fram til 1963, da staten overtok, hadde

institusjonen drevet og finansiert utdanningen. Skolen skiftet nå navn til Akershus vernepleierskole. Noe som ble endret til Akershus vernepleierhøgskole da den fikk høgskolestatus i 1986. I 1990 ble skolen slått sammen med Oslo vernepleierhøgskole. Den nye skolen fikk navnet Oslo og Akershus vernepleierhøgskole.

Arkivmaterialet fram til 1961 er bare sporadisk og tilfeldig bevart. Dette gjelder også for elevmappene og all annen studentdokumentasjon. Det avleverte arkivmateriale går fram til sammenslåingen med Osloskolen i 1990

Oslo vernepleierhøgskole.

Det første kullet startet opp i 1969 med Oslo kommune ved Oslo HVPU som eier. Skolen fikk høgskolestatus i 1983 og slått sammen med Akershus vernepleierhøgskole i 1990.

Mye er gått tapt også her. Spesielt i saks- og korrespondansearkivene. Elevdokumentasjonen er for det meste bevart. I likhet med Akershus vernepleierhøgskole er det avlevert materiale fram til 1990

Statens utdanningssenter for helsepersonell

I 1962 ble en rekke videreutdanningstilbud innen helsesektoren samlokalisert til Bygdøy under navnet Statens utdanningssenter for helsepersonell. Bl.a. gjaldt dette Statens Jordmorskole, Statens Helsesøsterskole og utdanning for psykiatrisk sykepleie. I 1992 ble Statens utdanningssenter for helsepersonell overført til Sykepleierhøgskolen i Lørenskog

Dette er muligens det arkivet der tapene har vært minst. Avleveringen går fram til 31/7-1992

Statens Helsesøsterskole.

Det første kullet startet i 1947 i Blindernveien 7 i Oslo og fortsatte i 1963 som kjent under Statens utdanningssenter for helsepersonell.

Her mangler saks- og korrespondansearkiv nesten helt. Elevdokumentasjonen er god. Det avleverte materialet omfatter hele perioden 1947-1963

2/7-1997

Yngvar Øian